

Πως ορίζουμε το «Τοπικό»;

Τα πράγματα μπλέκονται γιατί έχουμε τρεις έννοιες του «Τόπου»-«Τοπικού» που υφίστανται συγχρόνως:

(α) Τόπος ως εντοπισμός ενός ειδικού σημείου/πολυγώνου στην επιφάνεια της γης

(β) Τόπος ως συναίσθημα, μια υποκειμενική αίσθηση που έχουν τα κοινωνικά υποκείμενα για το ρόλο του τόπου στη προσωπική και συλλογική ταυτότητα

(γ) Τόπος ως θέατρο και κλίμακα γεγονότων της καθημερινής ζωής

Οι τρεις έννοιες μας επιτρέπουν να καταλάβουμε συγχρόνως τη διαφορετικότητα και τη συσχέτιση-ομοιότητα μεταξύ τόπων.

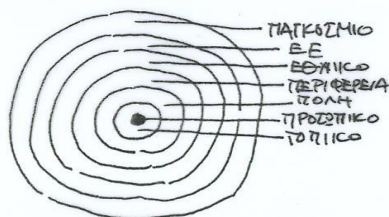
Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ

Στη γεωγραφία εκτός από τη μετρική/τεχνική κλίμακα (π.χ. οι κλίμακες στους χάρτες), χρησιμοποιούμε και την «κοινωνική κατασκευή της κλίμακας»: αυτό που προκύπτει από τις περιγραφές, ιεραρχίες και αντιπαραθέσεις των κοινωνικών υποκειμένων. Οι κλίμακες π.χ. τοπική, περιφερειακή, εθνική, παγκόσμια δεν έχουν κάτι το φυσικό και δεδομένο αν δεν τις εντάξουμε σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο αναφοράς (συνθήκη Βεστφαλίας, φεντεραλισμός, αυτονομίες, διεθνικές ενώσεις κ.λ.π.).

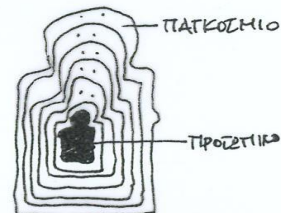
Πως σκεπτόμαστε και τι μεταφορές/αναπαραστάσεις χρησιμοποιούμε για να καταλάβουμε πως είναι οργανωμένος ο χώρος γύρω μας; Ένας τρόπος είναι η αυστηρή οριοθέτηση, π.χ. ο «προσωπικός μου χώρος», το «σπίτι μου», ο «τόπος μου». Και αυτά στη συνέχεια να συγκροτούν το κέντρο, ή το κατώτερο επίπεδο ώστε οι άλλες κλίμακες να μοιάζουν μεγαλύτερες, π.χ. η πόλη, η περιφέρεια, το έθνος-κράτος, το παγκόσμιο σύστημα.

Η σκάλα

Οι ομόκεντροι κύκλοι

Οι κούκλες Matryoshka

Τα σχήματα αυτά ορίζουν ιεραρχίες και η μετακίνηση από τη μια κλίμακα στην άλλη γίνεται πάντα μέσω κάποιας άλλης κλίμακας. Αυτό μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στον τρόπο που καταλαβαίνουμε τον κόσμο. Ποιες είναι οι «μικρές» και ποιες οι «μεγάλες» κλίμακες; ποιες κλίμακες είναι «πάνω» από άλλες; ποιες κλίμακες «καθορίζουν» άλλες;

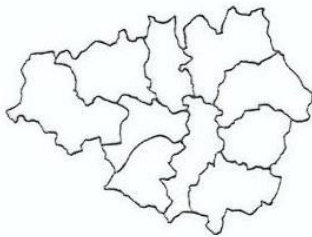
Οι δράσεις των κοινωνικών υποκειμένων και οι πολιτικές της δ/σης και της εκάστοτε εξουσίας παράγουν κλίμακες.

Τα γεγονότα της καθημερινής ζωής «πηδούν κλίμακες», συμμετέχουμε συγχρόνως σε πολλαπλές κλίμακες, από το προσωπικό και το τοπικό στο παγκόσμιο: *glocal*

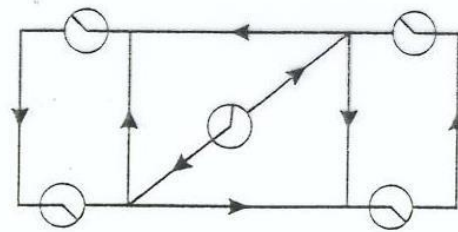
Οι τόποι/περιφέρειες δεν είναι περικλειστοί και στεγανοί. Είναι ανοικτοί και πορώδεις. Επιτρέπουν την κυκλοφορία και ανταλλαγή πληθυσμών, κεφαλαίων, πολιτισμικών παραδόσεων

Μια προοδευτική προσέγγιση/αντίληψη του Τόπου, όπως υποστηρίζει η γεωγράφος Doreen Massey, είναι εκείνη που τον βλέπει ανοικτό, με συγκρότηση από έναν αστερισμό κοινωνικών και χωρικών σχέσεων, με πολλαπλές πολιτισμικές ταυτότητες, με μια μοναδικότητα όχι σταθερή, αλλά διαπραγματεύσιμη κάθε στιγμή. Οι τόποι δεν είναι στατικοί, αλλάζουν συνεχώς και συγκροτούνται πάντα σε σχέση με άλλους τόπους, έχουν μια σχετική μόνο αυτονομία.

ΤΟΠΟΙ ΩΣ ΜΩΣΑΪΚΟ

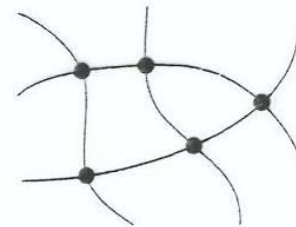

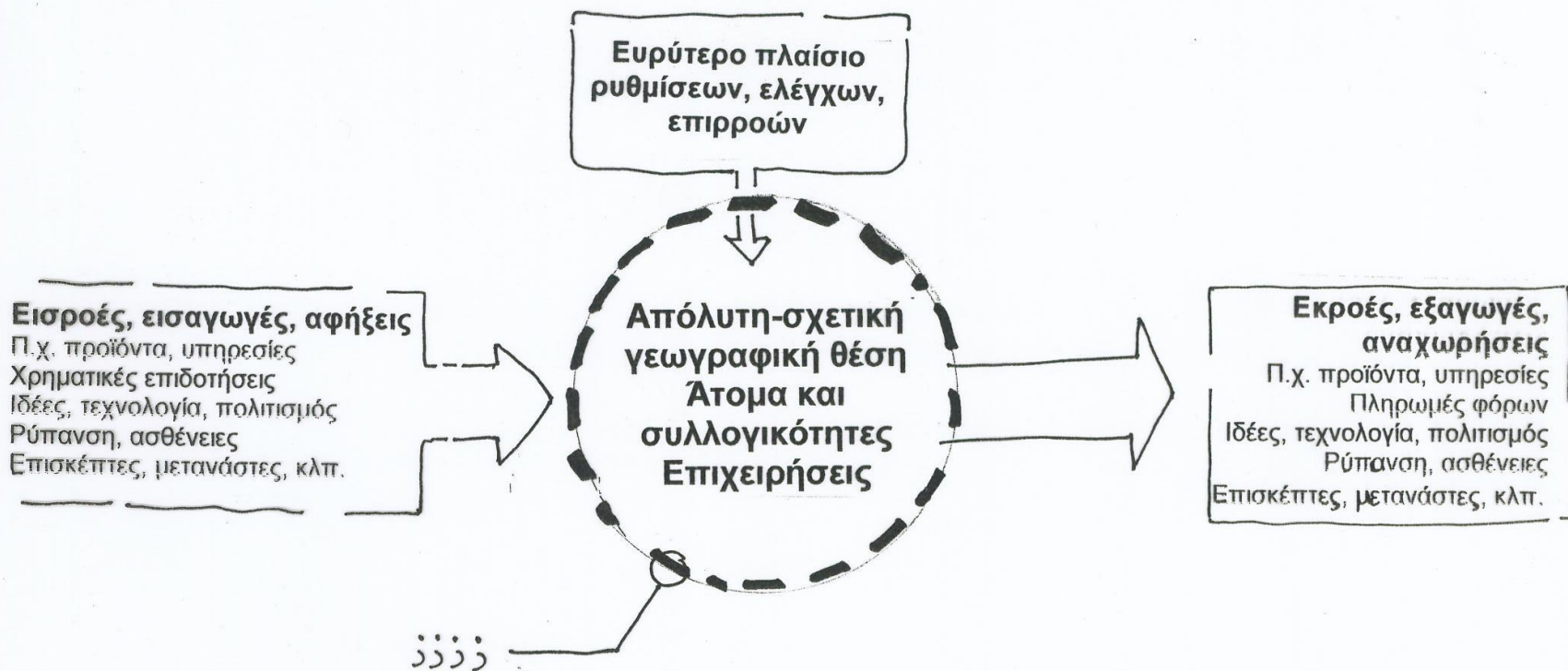
ΤΟΠΟΙ ΩΣ ΣΗΜΕΙΑ-ΔΙΑΚΟΠΤΕΣ

—○— Switching point

ΤΟΠΟΙ ΩΣ ΚΟΜΒΟΙ ΔΙΚΤΥΩΝ

Πως οριοθετούνται οι τόποι/περιφέρειες

1. Διοικητικά όρια

2. Κριτήρια ομοιογένειας (πχ. κοινά φυσικά ή κοινωνικά χαρακτηριστικά και ομοιογενείς χωρικές κατανομές, κ.α.)

3. Κριτήρια λειτουργικότητας (π.χ. ανομοιογενείς περιοχές που συνδέονται με μια γέφυρα ή ένα δρόμο, κ.α.)

4. Κριτήρια οριοθέτησης ενός χωρο-κοινωνικού προβλήματος ή/και η εφαρμογή ενός προγράμματος ανάπτυξης (πχ. δημόσιες μεταφορές, εγκληματικότητα, ανεργία, προστασία δημόσιων χώρων, διαχείριση σκουπιδιών, διαχείριση ενός περιβαλλοντικά σημαντικού πόρου, κ.α.)

5. Κριτήρια με βάση μια ερευνητική υπόθεση (πχ. καθημερινές μετακινήσεις προς/από εργασία, τοπικές αγορές εργασίας, κ.α.)

ΠΟΤΕ «ΑΝΑΠΤΥΣΣΕΤΑΙ» ΕΝΑΣ ΤΟΠΟΣ, ΜΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ;

Η ανάπτυξη ενός τόπου/περιφέρειας εξαρτάται πάντα από συνδυασμό ενδογενών και εξωγενών συνθηκών.

Πρέπει να υπάρχουν 5 Τοπικές Προϋποθέσεις ή να μπορούν να δημιουργηθούν εύκολα με εξωτερική βοήθεια:

- 1. Κρίσιμο γεωγραφικό και πληθυσμιακό μέγεθος**
- 2. Υλική, κοινωνική και πολιτισμική βάση
(κοινωνικός καταμερισμός εργασίας)**
- 3. Επιχειρήσεις, υποδομές, ενέργεια,
τεχνογνωσία, αγορές για προϊόντα/υπηρεσίες
(παραγωγικές δυνάμεις και τεχνικός
καταμερισμός εργασίας)**
- 4. Κατάλληλη διοίκηση, θεσμικό πλαίσιο και
πολιτικό κλίμα**
- 5. Ομαλή ένταξη στο εθνικό και στο παγκόσμιο
σύστημα. Συμπληρωματική/βοηθητική παρουσία
εξωγενών συνθηκών**

Σημ.: η αύξηση εισοδημάτων, ΑΕΠ, απασχόλησης, κλπ. αποτελούν τα δευτερογενή αποτελέσματα και όχι τις πρωτογενείς αιτίες ανάπτυξης.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ **ΣΤΟ ΤΟΠΟ** ή **ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ**

Όταν ο τόπος ή η τοποθεσία αντιμετωπίζονται ως απλοί φορείς των αναπτυξιακών διαδικασιών, ως απλά οικόπεδα, οι διαδικασίες απλώς συμβαίνουν εκεί

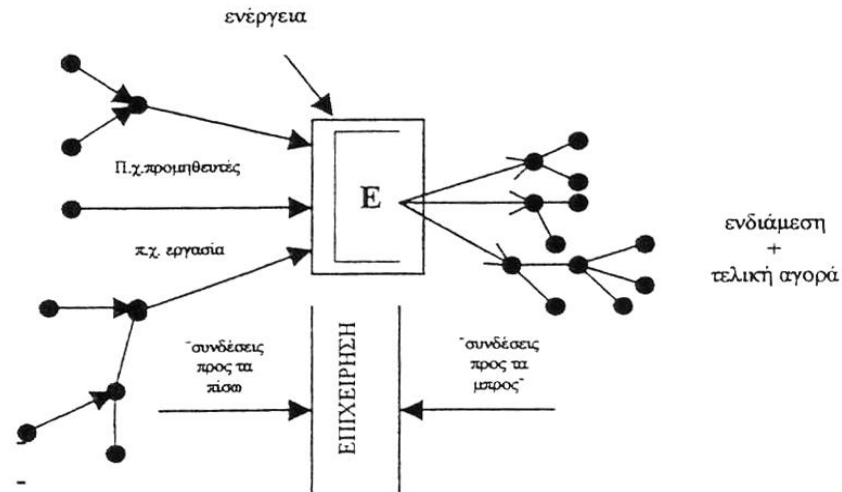
Ότι «βλέπουμε να υπάρχει» σε ένα τόπο, σε μια περιφέρεια δεν σημαίνει ότι συμβάλλει και στην ανάπτυξή του. Αυτό είναι το κλασσικό λάθος που κάνουν όλοι οι πολιτικοί και οι δημοτικοί άρχοντες όταν εγκαινιάζουν μια βιομηχανία, ένα ξενοδοχείο, ένα νοσοκομείο ή ένα πανεπιστήμιο. Ακόμη και ένα παλιό κτίριο που έγινε πολιτισμικό κέντρο ή μια πλακόστρωση.

Η χωροθέτηση μιας νέας λειτουργίας ή μιας δράσης σε ένα τόπο δεν αποτελεί αυτόματη ένδειξη ανάπτυξης του τόπου. Χρειάζεται έλεγχος κάθε φορά για να διαπιστώσουμε αν ισχύουν οι συνθήκες που ακολουθούν.

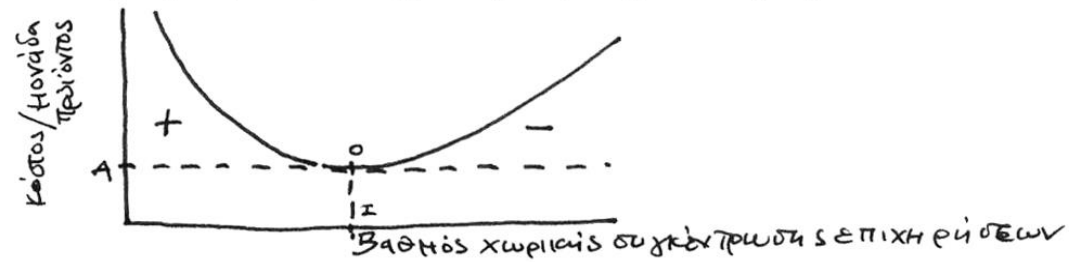
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ Ή ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

1. Όταν υφίστανται τοπικές παραγωγικές δραστηριότητες ή παροχής υπηρεσιών.
2. Όταν αναπτύσσονται τοπικά *ισχυρές συνδέσεις προς τα πίσω* από περισσότερες από μια επιχειρήσεις και όταν είναι εξίσου *ισχυρές οι τοπικές προς τα εμπρός συνδέσεις* ή όταν *εξάγονται*. Και όταν αυτές οι συνδέσεις *ελαχιστοποιούν το περιβαλλοντικό κόστος*
3. Ύπαρξη ικανών *τοπικών θετικών εξωτερικών οικονομιών κλίμακας και συγκέντρωσης* και όταν υπάρχει *σημαντικό ποσοστό τοπικής προστιθέμενης αξίας στα τοπικά προϊόντα και στις υπηρεσίες*. Αξιοποίηση τοπικών παραδόσεων, θεσμών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών.
4. Όταν σημαντικό ποσοστό κερδών και εισοδημάτων επαναεπενδύεται στον τόπο/περιφέρεια, κυρίως όταν κινητοποιεί πόρους και δημιουργεί καινοτομίες. Όταν ο τόπος «κρατά» τους νέους/ες

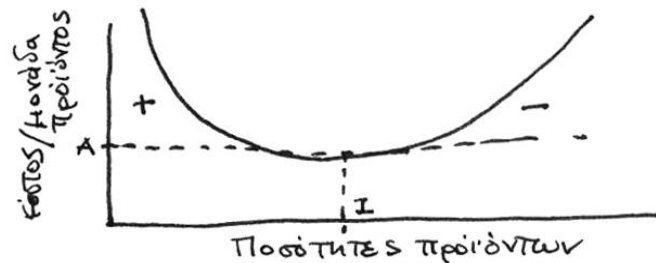
Σχήμα 3.7 Διασυνδέσεις οικονομικών μονάδων

● Οικονομίες συγκέντρωσης – Εξωτερικές οικονομίες

● Οικονομίες κλίμακας – Εσωτερικές οικονομίες

● Η αρχή της «συσσωρευτικής αιτιότητας» του Gunnar Myrdal

5. Όταν η διαχείριση και η χρηματοδότηση των επιχειρήσεων είναι υγιής.

6. Όταν υφίσταται *τοπική διορατική διοίκηση*, η οποία να βλέπει μακριά, να έχει φαντασία και να στηρίζει καινοτόμες αναπτυξιακές πρωτοβουλίες. Αν υπάρχει ανάγκη για place marketing να γίνεται με προσοχή για αποφυγή τοπικού κοινωνικού και περιβαλλοντικού damping.

7. Όταν υφίσταται *κεντρική (κρατική ή διακρατική)μέριμνα*, συνεχής και ισχυρή καθώς και αναδιανεμητική πολιτική μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων τόπων/ περιφερειών.

8. Όταν ενθαρρύνεται και θεσμοθετείται η τοπική κοινωνική συμμετοχή στη λήψη των αποφάσεων. Δικλίδες ασφαλείας για τις αναπόφευκτες κοινωνικές αντιθέσεις και συγκρούσεις.

9. Όταν όλα τα παραπάνω γίνονται σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης (όχι μόνο ως σλόγκαν)

Τι είδους τοπική ανάπτυξη και για ποιόν/ά/ούς;

Ως προς το περιεχόμενο της τοπικής ανάπτυξης όλοι συμφωνούν ότι δεν αφορά μόνο την οικονομία. Τα θέματα που βάζει η από-ανάπτυξη.

Συχνά όμως παραγνωρίζεται η **υλική βάση** της τοπικής ανάπτυξης και υπερτονίζονται άλλοι παράγοντες. Κάτι όμως πρέπει να παράγεται, κάπου, από κάποιους/ες. Εισοδήματα από την εργασία και εισοδήματα από προσόδους (πχ μετοχές, real estate, ενοίκια, τόκοι κ.α.)

Κοινωνικοί, πολιτισμικοί, περιβαλλοντικοί, θεσμικοί παράγοντες. Η σημασία της τοπικής διοίκησης.

Στην τοπική ανάπτυξη αναφύονται αντιφάσεις, αντιθέσεις και συγκρούσεις. Οι τοπικές ελίτ, οι κοινωνικές τάξεις, οι φυλετικές και έμφυλες σχέσεις, τα θέματα σεξουαλικότητας και οι ηλικιακές αντιθέσεις γίνονται πάντα πιο ορατά σε τοπικό επίπεδο.

Οι αντιθέσεις/συγκρούσεις αφορούν:

Στις αξίες και στις γενικές αρχές-κατευθύνσεις των αναπτυξιακών επιλογών. *Η χωρο-κοινωνική δικαιοσύνη και πως βιώνεται*

1. Στα υποκείμενα της αναπτυξιακής διαδικασίας. Για ποιόν/ά/ούς η ανάπτυξη;
2. Στα μέσα, στους φορείς εφαρμογής και τη συμμετοχή όσων «δεν έχουν φωνή»
3. Στη χωρο-κοινωνική και περιβαλλοντική διανομή κερδών/κόστους από τις αναπτυξιακές επιλογές
4. Στο ρόλο του χωρικού προγραμματισμού και σχεδιασμού στην τοπική και στις άλλες κλίμακες
5. Στην αντίθεση τοπικού/παγκόσμιου